

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра вікової та педагогічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ ВК 09 Конфліктологія _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 053 Психологія _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма _____ Психологія _____
(назва спеціалізації)

освітній ступінь _____ магістр _____
(бакалавр/магістр)

інститут, факультет, _____ Психолого-природничий _____
(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни *ВК09 «Конфліктологія»* для здобувачів освітнього ступеня *магістр* галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки* спеціальності *053 Психологія* за освітньо-професійною програмою *Психологія*.

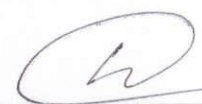
Мова навчання: українська

Розробник: **Корчакова Н.В. доктор психологічних наук, професор**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри вікової та педагогічної психології *

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 7

Завідувач кафедри
вікової та педагогічної психології

(підпис)

(проф. Павелків Р.В.)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету за спеціальністю 053 Психологія

Протокол від “ 17 ” вересня 2019 року № 6

Голова навчально-методичної комісії

(підпис)

(Сяська І.О.)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія».	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		2	
Тижневих годин для денної форми навчання: – аудиторних – 2 – самостійної роботи - 2	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		14	8
		Практичні, семінарські	
		8	4
		Лабораторні	
		8	4
		Самостійна робота	
60	74		
		Вид контролю: залік	
Передумови для вивчення дисципліни: соціальна психологія, гендерна психологія, кризова психологія, методи психокорекції та психотерапії, арт-терапія.			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

М е т а викладання навчальної дисципліни “**Конфліктологія**” полягає у ознайомленні студентів із складним соціально-психологічним феноменом людської взаємодії – конфліктом, його основними ознаками, факторами, що спричиняють його виникнення, способами уникання та засобами ефективного розв’язання конфліктних ситуацій. Оволодіння знаннями з курсу забезпечує основи формування соціально-психологічної компетентності майбутніх психологів.

Завдання викладання дисципліни «Конфліктологія» полягає у формуванні загальних та фахових компетентностей передбачених освітньою програмою:

- Здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатності застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності та генерувати нові ідеї.
- Здатності до конструктивної міжособистісної взаємодії та роботи в команді.
- Здатності діяти соціально-відповідально та свідомо.
- Здатності до використання категоріально-понятійного апарату науки

- Здатності самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- Здатності використовувати психологічні знання для розробки розвивально-корекційних програм по формуванню асертивного стилю взаємодії з соціальним оточенням.
- Здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
- Здатності адаптуватися до нових ситуацій та здатності до професійної мобільності

3.Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **демонструвати розуміння:**

- основних теоретичних підходів до розуміння конфлікту;
- складових частин та динаміки конфлікту;
- специфіки перебігу різних видів конфліктів;
- основних тактик поведінки людини в конфліктних ситуаціях;
- шляхів конструктивного розв'язання конфліктів.

бути здатним:

- аналізувати конфліктні ситуації;
- розрізняти інтереси конфліктуючих сторін та проблеми, у які вони втілюються;
- використовувати адекватні прийоми комунікації в процесі розв'язання конфліктів;
- ефективно використовувати декілька систем ведення переговорів;
- виступати в ролі медіатора в процесі вирішення міжособистісних конфліктів
- скласти програму психопрофілактичних та просвітницьких заходів з попередження розгортання агресії в рамках конфліктної взаємодії

4.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна теорія конфлікту

Тема 1. Предмет та завдання конфліктології. Методи вивчення конфліктів.

Конфліктологія як наука, її предмет, методи дослідження і задачі. Сучасна конфліктологія: актуальні теоретико-методологічні і практичні проблеми.

Історія розвитку конфліктології. Основні етапи становлення науки: перший етап накопичення емпіричних знань про конфлікт і розвиток конфліктологічної думки в рамках філософії (до XIX ст.); другий – формування перших теорій пояснення природи конфлікту і способів його подолання (XIX – початок XX ст.); третій – теоретичне обґрунтування конфлікту як природної форми людської взаємодії і розробка методів і технологій керування ним, розвиток конфліктології як науки (друга половина XX ст.).

Проблема конфлікту у філософії і соціології. Теоретичні джерела конфліктології. Пояснення конфлікту Г.Зіммеля. Концепція позитивно-функціонального конфлікту Л.Козера. Конфліктна модель суспільства Р.Дарендорфа. Ігрова модель конфлікту Е.Берна.

Проблема конфлікту в психології: інтрапсихічні концепції, ситуаційний підхід і когнітивістська модель.Становлення конфліктологічної практики у 70-і рр. XX ст.,

розробка переговорних методик вирішення конфлікту, технологій переговорів за участю посередника-медіатора, виникнення у 80-их рр. конфліктологічних центрів та їх поширення у усьому світі. Методи дослідження конфлікту. Експериментальне дослідження конфлікту в лабораторних умовах. Характеристика ігрових процедур. Провокація конфлікту в природних умовах. Вивчення специфічних форм соціальної взаємодії як моделей конфлікту. Опитувальні методи.

Тема 2. Сутність та структура конфлікту. Класифікація конфліктів.

Поняття конфлікту. Необхідні і достатні умови конфлікту. Поняття нульової суми конфліктної взаємодії.

Причини конфліктів. Поняття об'єктивних і суб'єктивних причин. Співвідношення причин і інших факторів конфлікту: наслідку, умов, підстав конфлікту. Функції конфлікту. Поняття конструктивних і деструктивних функцій конфлікту. Проблема відкритих і латентних функцій.

Структура конфлікту. Об'єкт конфлікту. Реалістичний і нереалістичний об'єкт. Уявний чи ілюзорний об'єкт. Предмет конфлікту як зона розбіжностей. Учасники конфлікту: їх ролі, статуси, ранги, потенціали. Форми неадекватного відображення конфліктної ситуації учасниками конфлікту і їх вплив на конфліктну ситуацію. Класифікація конфліктів: а) за сферою дії (соціальний, економічний, політичний, культурний і т.п.); б) за характером суб'єктності (внутрішньоособистісний, міжособистісний, міжгруповий, міжетнічний, міжрегіональний, міждержавний і т.п.); в) за ступенем напруженості (слабкий, середній, сильний); г) за способом поведінки чи характером перебігу (пасивний, активний); ж) за формою прояву (латентні і відкриті); з) за тривалістю (короточасні та тривалі); і) за способами вирішення і наслідками (конструктивні і деструктивні).

Тема 3. Психологічні особливості інтрапсихічних та міжособистісних конфліктів

Поняття інтрапсихічного конфлікту. Взаємозв'язок структури особистості і внутрішньоособистісного конфлікту (З.Фрейд). Специфіка та показники внутрішньоособистісного конфлікту. Поняття фрустрації і її роль у інтрапсихічному конфлікті. Поняття когнітивного дисонансу Л.Фестінгера. Поняття комплексу неповноцінності А.Адлера. Рольовий конфлікт і форми його прояву. Інтеракціоністська концепція пояснення рольового конфлікту. Стадії психосоціального розвитку Е. Еріксона й особливості конфліктів на різних життєвих етапах. Суїцид як деструктивний спосіб виходу з інтрапсихічного конфлікту. Практика психологічної допомоги при гострому інтрапсихічному конфлікті.

Міжособистісні конфлікти і їх специфіка. Психологічні особливості особистості, що впливають на виникнення конфлікту. Типологія людей, схильних до ініціювання конфліктів та способи взаємодії з ними у ситуаціях проблемного характеру. Сфери прояву міжособистісних конфліктів. Конфлікти типу "особистість – група" їх основні особливості та класифікація. Сімейні конфлікти. Їх особливості та наслідки, шляхи попередження сімейних конфліктів.

Тема 4. Виникнення та динаміка конфлікту.

Об'єктивно-суб'єктивна природа конфліктів. Критичні життєві ситуації. Сприйняття ситуації. Визначення ситуації. Фактори визначення ситуації як конфліктної: об'єктивні, групові, індивідуальні.

Динаміка конфлікту. Поняття етапів конфлікту. Потенційний конфлікт, конфліктна ситуація. Поняття психічної і соціальної напруженості. Фази конфлікту: латентна, демонстративна, агресивна, батальна. Усвідомлення ситуації як конфліктної. Конфліктна

взаємодія. Розв'язання конфлікту. Механізм виникнення конфлікту в теорії транзактного аналізу Е.Берна.

Специфіка поведінки особистості в конфлікті. Поняття стилю конфліктної поведінки. Ситуація і фактори вибору стилю поведінки в конкретній ситуації. Реагування на конфліктну ситуацію: уникання конфронтації, протистояння, діалог.

Тема 5. Конфліктна взаємодія.

Мотиви і цілі учасників конфлікту. Стратегії та тактики взаємодії в конфлікті. Основні регулятори конфліктної взаємодії: ситуаційний контекст взаємодії, соціально-перцептивні регулятори. Нормативні регулятори: нормативне обґрунтування позиції, критерій справедливості-несправедливості. Культурні норми взаємодії в конфлікті. Етичні норми взаємодії в конфлікті. Специфіка і межі використання існуючих стилів поведінки в конфлікті. Моделі розвитку міжособистісного конфлікту. Прийоми конструктивної взаємодії.

Змістовний модуль 2. Шляхи конструктивного вирішення та попередження конфлікту

Тема 1. Розв'язання конфлікту.

Основні поняття керування конфліктом. Концепції керованості конфлікту. Фактори керованості конфлікту (Р.Дарендорф, М.Дойч). Форми урегулювання конфлікту: переговори, посередництво, арбітраж, обов'язковий арбітраж.

Стадії керування конфліктом: прогнозування, попередження (профілактика) чи стимулювання, регулювання, розв'язання. Методи керування конфліктом.

Стимулювання конфлікту: його суб'єкт, засоби, межі. Переговорний процес як форма регулювання конфлікту. Прямі переговори: поняття, зміст, процедура. Керування переговорами. Фактори, що визначають можливість переговорів. Основні етапи переговорного процесу. Помилки переговорного процесу: організаційні, поведінкові, комунікативні. Основні принципи ведення ефективної дискусії: правило вислуховування, правило рівності, процедурне правило, правило безоцінних суджень, правило подолання глухих кутів.

Завершення конфлікту як заключний етап керування. Розв'язання як форма повного завершення конфлікту. Передумови розв'язання конфлікту. Можливі форми завершення конфлікту. Компроміс і консенсус. Типи інтегративних рішень (Дж.Рубін і ін.). Фактори вибору стратегії "виграш-виграш".

Тема 2. Медіація як форма керування конфліктом.

Втручання в конфлікт з боку третьої сторони. Поняття медіації. Фактори вибору форми посередництва в конфлікті. Контрактні (офіційні) і спонтанні (неофіційні) медіатори. Принципи медіації. Функції медіатора. Тактики взаємодії медіатора з опонентами й етапи медіативної процедури. Ефективність та межі медіаторства.

Тема 3. Посередництво психолога у розв'язанні конфліктів.

Робота з конфліктами у психологічних традиціях психоаналізу, біхевіоризму, гуманістичної психології. Психологічне консультування, групова психотерапевтична робота. Взаємодія психолога і клієнта. Посередництво психолога у вирішенні конфлікту. Принципи психологічного посередництва. Бар'єри комунікації в конфлікті. Процес психологічного посередництва.

Тема 4. Профілактика міжособистісних конфліктів.

Прогнозування конфлікту як етап виявлення його можливих причин і потенційного розвитку. Попередження конфлікту. Об'єктивні умови, що сприяють профілактиці

деструктивних конфліктів. Суб'єктивні способи запобігання виникненню напружених ситуацій. Оцінка взаємовідносин у групі та виявлення прихованих конфліктів між людьми.

Тема 5. Ефективна поведінка у конфліктах, їх конструктивне розв'язання.

Поняття карти конфлікту, її структурні елементи. Технології ефективної поведінки і спілкування в конфлікті (Д.Скотт). Керування власною поведінкою у конфлікті як внутрішні детермінанти їх подолання. Методи керування емоціями: зміни процесу сприйняття, що спровоковані образою; емоційного стану; зовнішнього поводження; емоційного наслідку. Стратегії ослаблення стресу. Маніпулятивні технології і способи захисту від них. Формування навичок конструктивної поведінки в конфліктах у дитячому віці. Шкільне посередництво.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		о	л	п	лаб	інд		с.р.	о	л	п	лаб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1 ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ КОНФЛІКТУ												
<i>Тема 1.</i> Предмет та завдання конфліктології. Методи вивчення конфліктів.	8	2				6	8	2				6
<i>Тема 2</i> Сутність та структура конфлікту. Класифікація конфліктів	8	2	2			4	8	2	2			4
<i>Тема 3</i> Психологічні особливості інтрапсихічного та міжособистісного конфлікту	10	2	2			6	10			2		8
<i>Тема 4</i> Виникнення та динаміка конфлікту	8	2		2		4	8					8
<i>Тема 5</i> Сімейні конфлікти	8	2		2		4	8					8
<i>Тема 6</i> Конфліктна взаємодія.	8			2		6	8					8
Разом за змістовим модулем 1	50	10	4	6		30	50	4	2	2		42
Змістовий модуль 2. Шляхи конструктивного вирішення та попередження конфлікту.												
<i>Тема 1.</i> Розв'язання конфлікту.	8		2			6	8	2				6
<i>Тема 2.</i> Медіація як форма керування конфліктом	8		2			6	8		2			6
<i>Тема 3.</i> Посередництво психолога у розв'язанні конфліктів.	8	2				6	8	2				6

<i>Тема 4.</i> Профілактика міжособистісних конфліктів	8	2				6	8					8
<i>Тема 5.</i> Ефективна поведінка у конфліктах та їх конструктивне розв'язання	8			2		6	8			2		6
Разом за змістовим модулем 2	40	4	4	2		30	40	4	2	2		32
Усього годин	90	14	8	8		60	90	8	4	4	-	74

6.Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність та структура конфлікту. Класифікація конфліктів	2
2	Психологічні особливості інтрапсихічного та міжособистісного конфлікту.	2
3	Медіація як форма керування конфліктом	2
4	Розв'язання конфлікту.	2
Разом		8 год.

7.Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Виникнення та динаміка конфлікту	2
2	Сімейні конфлікти	2
3	Конфліктна взаємодія.	2
4	Ефективна поведінка у конфліктах та їх конструктивне розв'язання	2
Разом		8 год.

8. Теми для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет та завдання конфліктології. Методи вивчення конфліктів.	6
2	Сутність та структура конфлікту. Класифікація конфліктів	4
3	Психологічні особливості інтрапсихічного та міжособистісного конфлікту	6
4	Виникнення та динаміка конфлікту	4
5	Сімейні конфлікти	4
6	Конфліктна взаємодія.	6
7	Розв'язання конфлікту.	6
8	Медіація як форма керування конфліктом	6

9	Посередництво психолога у розв'язанні конфліктів.	6
10	Профілактика міжособистісних конфліктів	6
11	Ефективна поведінка у конфліктах та їх конструктивне розв'язання	6
Разом		60 год.

9.Індивідуальні завдання

Дослідження акцентуацій характеру
Складання корекційних програм
Підготовка візуальних презентацій
Складання ментальних карт

10.Методи навчання

Аудиторна робота передбачає такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські, лабораторні заняття. Самостійна робота передбачає вивчення окремих розділів програми, з наступним усним звітом, складанням структурно-логічних схем, анотуванням, рецензуванням, виконання аналітичних оглядів, складанням конспектів і тезисів, підбором корекційних програм за темою. Викладання дисципліни поєднує традиційні методи і прийоми дидактики вищої школи, а також інноваційні технології.

МН1 –словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 –практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 –наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 –відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 –самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

11. Методи оцінювання

МО2 –усне або письмове опитування

МО4 –тестування;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 –студентські презентації та виступи на наукових заходах;

МО10 –залік.

12. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		

64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Загальні положення

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якістю знань здійснюватиметься у ході **поточного** та **підсумкового** контролю.

Поточний контроль передбачає:

➤ перевірку знань студентів у ході семінарських занять; (Основними формами поточного контролю є усні відповіді, виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіди за окремими темами, розробка методик вивчення основних сфер психіки, виконання навчально-дослідних завдань, перевірка письмових завдань самопідготовки, проведення атестації);

➤ проходження підсумкових звітів за змістовими модулями.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою. Шкали оцінювання розроблені на основі університетського та кафедрального положення про систему оцінювання знань студентів.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до **100 балів**.

Робота студентів на семінарських та лабораторних заняттях оцінюється за **трьохбальною шкалою**. Один бал - "задовільно", два бали - "добре", три бали – "відмінно".

Модуль завершується проведенням **підсумкового модульного контролю**. Він може проводитися у формі усного опитування, контрольної роботи чи виконання завдань у комп'ютерному класі. Для перевірки знань студентів викладач формує персональні картки завдань для кожного студента, які містять два теоретичні питання, тест модульного контролю і вправу.

Виконання індивідуального проекту та завдань самостійної роботи з вивчення курсу оцінюються за 10 бальною шкалою.

Шкали оцінювання включають **змістову** і **структурну** частину. У змістовій частині подаються всі види навчальної праці студентів та показники їх бального оцінювання (див. табл.1). У структурній частині відображена послідовність набирання студентом балів у процесі вивчення дисципліни

Табл.1

Змістова шкала оцінювання знань студентів

№ п/п	Види навчальної праці студента	Кількість балів	Примітка
1	Робота на семінарських та лабораторних заняттях		
	Виконання письмових домашніх робіт з теми семінару	0 - 2	За несвоєчасне виконання завдань домашньої самопідготовки знімається 1 бал за кожне заняття. За систематичність і високу якість виконання до балів кожного модуля додаються преміювальні бали (від 1 до 9)

5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10	25	60-100
0-30						0-25					0-10	0-10	0-25	60-100

14. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення включає: робочу програму курсу, методичний комплекс дисципліни, тематику лекційних та семінарських занять, контрольні завдання для комплексної перевірки знань з курсу, програми тестового контролю знань, конспекти лекцій, плани семінарських занять, таблиці, презентації лекцій, пакет візуального супроводження дисципліни, методичні вказівки до курсових робіт, список літератури, програму підсумкових звітів.

15. Питання для підготовки до підсумкового контролю.

1. Конфліктологія як наука, її предмет, методи дослідження і задачі.
2. Історія розвитку конфліктології.
3. Поняття конфлікту у біхевіоризмі.
4. Робота з конфліктами у психоаналітичних теоріях (З.Фрейд, Е.Еріксон, А.Адлер).
5. Стадії психосоціального розвитку Е.Еріксона й особливості конфліктів на різних життєвих етапах.
6. Поняття конфлікту у когнітивній психології.
7. Методи дослідження конфлікту.
8. Поняття конфлікту. Необхідні і достатні умови конфлікту. Поняття нульової суми конфліктної взаємодії.
9. Класифікація конфліктів.
10. Структура конфлікту.
11. Конструктивні та деструктивні функції конфлікту.
12. Динаміка конфлікту. Основні стадії та етапи конфлікту.
13. Загальна характеристика ескалації конфлікту.
14. Основні типи конфліктогенів, їх вплив на динаміку конфлікту.
15. Поняття внутріособистісного конфлікту.
16. Класифікація інтрапсихічних конфліктів.
17. Форми прояву інтрапсихічних конфліктів
18. Способи розв'язання інтрапсихічного конфлікту.
19. Рольовий конфлікт і форми його прояву.
20. Поняття фрустрації і її роль у інтрапсихічному конфлікті.
21. Суїцид як деструктивний спосіб виходу із внутрішньоособистісного конфлікту.
22. Міжособистісні конфлікти і їх специфіка.
23. Сфери прояву міжособистісних конфліктів.
24. Причини та фактори виникнення міжособистісних конфліктів.
25. Основні регулятори конфліктної взаємодії: мотиваційні, соціально-перцептивні, нормативні.
26. Специфіка поведінки особистості в конфлікті.
27. Поняття стилю конфліктної поведінки.
28. Стратегії та тактики взаємодії в конфлікті: уникання конфлікту, "боротьба", діалог.
29. Співробітництво та компроміс як стратегії поведінки у конфлікті
30. Маніпулятивні технології і способи захисту від них.
31. Стили лідерства та їх вплив на перебіг конфлікту.
32. Типологія людей схильних до ініціювання конфліктів та способи взаємодії з ними в конфлікті.
33. Класифікація сімейних конфліктів.
34. Попередження та вирішення сімейних конфліктів.

35. Психологічні особливості сімейних конфліктів.
36. Поняття про групові конфлікти. Їх класифікація.
37. Основні поняття керування конфліктом.
38. Концепції керування конфлікту.
39. Стадії керування конфліктом.
40. Прогнозування конфлікту як етап виявлення його можливих причин і потенційного розвитку.
41. Попередження конфлікту.
42. Зміст основних етапів керування конфліктами при регулюванні конфліктів типу “особистість – група”.
43. Переговорний процес як форма регулювання конфлікту.
44. Прийоми конструктивної взаємодії.
45. Втручання в конфлікт з боку третьої сторони. Поняття медіації.
46. Принципи психологічного посередництва.
47. Функції медіатора.
48. Принципи медіації.
49. Ефективність та межі медіаторства.
50. Шкільне посередництво.
51. Об’єктивні умови, що сприяють профілактиці деструктивних конфліктів.
52. Посередництво психолога у вирішенні конфлікту.
53. Психологічне консультування, групова психотерапевтична робота, як шляхи попередження та розв’язання конфлікту.
54. Формування навичок конструктивної поведінки в конфліктах у дитячому віці.

16. Рекомендована література

Базова

1. Анцупов А.Я. Введение в конфликтологию. Київ: МАУП, 1996. 104 с.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта. СПб.: Питер, 2000. 464 с.
3. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода: основи когнітивної теорії конфліктів: навч посіб. Київ: Наук.думка, 1996. 189 с.
4. Козырев Г.И. Введение в конфликтологию: Учеб. пособ. Москва.: Владос, 2001. 176 с.
5. Нагаїв В.М. Конфліктологія: Курс лекцій (модульн. варіант): посіб. Київ: Центр навч. літер., 2004. 198 с.
6. Пірен М.І. Конфліктологія: підручник. Київ.: МАУП, 2003. 250 с.
7. Скотт Д.Г. Конфликты, пути их преодоления. Киев.: Внешторгиздат, 1991. 191 с.
8. Хасан Б.И. Конструктивная психология конфликта. СПб.: Питер, 2003.

Допоміжна

1. Аронсон Э., Уилсон Т., Ейкерт Р. Социальная психология: Психологические законы поведения человека в социуме. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 560 с.
2. Битянова М.Р. Социальная психология. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 575 с.
3. Доценко Е.Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы, защита. М.: ЧеРо, Изд-во МГУ, 2000. 344 с.
4. Зимбардо Ф, Ляйппе М. Социальное влияние. СПб.: Питер, 2000. 448с.
5. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. М.: Его-Пресс, 2004. 599 с.
6. Квинн В. Прикладная психология. СПб.: Питер, 2000. 560 с.
7. Крижанская Ю.С., Третьяков В.П. Грамматика общения. М.: Смысл, 1999. 279 с.
8. Майерс Д. Социальная психология. СПб.: Питер, 2005. 784 с.
9. Психологія суїциду / Під ред. В.П.Москальця. К.: Академвидав, 2004. 248 с.
10. Сулимова Г.С. Социальная работа и разрешение конфликтов. М.: Ин. практ. психол., 1996. 175 с.

11. Хьелл Ф., Зиглер Б. Теории личности. СПб.: Питер, 1997. 606с.
12. Васильев И.Н. Тренинг преодоления конфликтов. СПб.: Речь, 2003. 174 с.
13. Валкер Д. Тренинг разрешения конфликтов (для начальной школы). СПб.: Речь, 2001. 128 с.
14. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. СПб.: Питер, 2004. 400 с.
15. Крысько В.Г. Социальная психология: Схемы и комментарии. М.: Владос-Прес, 2001. 208 с.
16. Психология конфликта: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В.Гришиной. СПб.: Питер, 2001. 448 с.
17. Рояк А.А. Психологический конфликт и особенности индивидуального развития личности ребенка. М.: Педагогика, 1988. 120 с.
- 18.
19. Чернышев А.С. Практикум по решению конфликтных педагогических ситуаций. М.: Пед. общество России, 1999. 186 с.
20. Довідкова література:
21. Еникеев М.И. Общение и социальная психология: Энциклопедия. М.: Приор, 2002. 560 с.
22. Конюхов И.И. Словарь-справочник практического психолога. Воронеж: Изд-во НПО МОДЭК, 1996

17. Інформаційні ресурси

Інформаційні ресурси включають бібліотечні фонди, Інтернет-ресурси, електронні книги.

До *інформаційних масивів з психології* належать:

- MEDLINE з доступом через <http://www.nlm.nih.gov/databases/freemedl.html> або <http://www.healthgate.com>;
<http://www.yahoo.com/Science/Psychology>;
<http://maple.lemoyne.edu/~hevern/psychref.html>;
<http://www.grohol.com/web.htm>;
<http://www.mindspring.com/wmmoore/psych.htm>;
<http://sosig.esrc.bris.ac.uk>.
<http://vygotsky.motiv.msu.su>;
<http://www.apa.org/>.
<http://www4.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed/>
<http://www.free.net>; RELARN-IP
<http://www.ripn.net>;
<http://www.rannet.ru>
<http://www.psychology.ltsn.ac.uk>
<http://www.lemoyne.edu/OTRP/internet.html>
<http://conflictology.ru/index.php/conflict> 2. <http://psystudy.ru/> 3.
<http://www.isras.ru/socis.html> 4. <http://www.politstudies.ru/> 5.
<http://www.colorado.edu/conflict/> 6. <http://www.sipri.org/> 7. <http://www.pcr.uu.se> 8.
<http://www.iwpr.net> 9. <http://www.clingendael.nl> 10. <http://www.crisisgroup.org>

Сайти наукових бібліотек

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського
2. <http://www.bl.uk>. – Британська бібліотека (Лондон)
3. <https://www.fu-berlin.de/en/sites/ub/index.html> (Берлінський університет)
4. <https://library.harvard.edu/> (Гарвардський університет)
5. <http://www.lib.cam.ac.uk/> (Кембриджський університет)

6. <https://libraries.mit.edu/>(Массачусетський технологічний університет)
7. <http://www.unimi.it/> (бібліотека Міланського університету)
8. <http://www.ox.ac.uk/> (бібліотека Оксфордського університету)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)